www.prepp.in

Prepp
Your Personal Exams Guide

OCT-70226
Paper-II
EDUCATION

Series **B**

Question Booklet Serial No. प्रश्नपत्रिका अनुक्रमांक

Signature and Name of Invigilator

1. (Signature) .....

   (Name) .....

2. (Signature) .....

   (Name) .....

Seat No. | | | | | | | | |
(In figures as in Admit Card)

Seat No. .....
(In words)

OMR Sheet No. | | | | | | |
(To be filled by the Candidate)

Time Allowed : 2 Hours] **[Maximum Marks : 200**

Number of Pages in this Booklet : **32** Number of Questions in this Booklet : **100**

Instructions for the Candidates

1. Write your Seat No. and OMR Sheet No. in the space provided on the top of this page.
2. This paper consists of **100** objective type questions. **Each** question will carry **two** marks. **All** questions of Paper II will be **compulsory**.
3. At the commencement of examination, the question booklet will be given to the student. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as follows :
   (i) To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. **Do not accept a booklet without sticker-seal or open booklet.**
   (ii) Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. **Faulty booklets due to missing pages/questions or questions repeated or not in serial order or any other discrepancy should not be accepted and correct booklet should be obtained from the invigilator within the period of 5 minutes.** Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given. The same may please be noted.
   (iii) After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
4. Each question has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
   Example : where (B) is the correct response.
   (A) ● (C) (D)
   Following wrong methods should not be used as they are not recognised by scanning machine in digitized assessment. Candidate using such method will be responsible for their loss.

WRONG METHODS
(A) ✓ (C) (D) (A) ✗ (C) (D) (A) ● (C) (D) (A) (B) (C) (D)

5. Your responses to the items are to be indicated in the OMR Sheet given inside the Booklet only. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
6. Read instructions given inside carefully.
7. Rough Work is to be done at the end of this booklet.
8. If you write your Name, Seat Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
9. You have to return original OMR Sheet to the invigilator at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are, however, allowed to carry the Test Booklet and duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
10. **Use only Blue/Black Ball point pen.**
11. Use of any calculator or log table, etc., is prohibited.
12. There is no negative marking for incorrect answers.

विद्यार्थ्यांसाठी महत्त्वाच्या सूचना

1. परीक्षार्थींनी आपला आसन क्रमांक या पृष्ठावरील वरच्या कोपऱ्यात लिहावा. तसेच आपणांस दिलेल्या OMR उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक त्याखाली लिहावा.
2. सदर प्रश्नपत्रिकेत **100** बहुविकल्प प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नास **दोन** गुण आहेत. या प्रश्नपत्रिकेतील **सर्व** प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
3. परीक्षा सुरू झाल्यावर विद्यार्थ्याला प्रश्नपत्रिका दिली जाईल. सुरुवातीच्या 5 मिनिटांमध्ये आपण सदर प्रश्नपत्रिका उघडून खालील बाबी अवश्य तपासून पहाव्यात :
   (i) प्रश्नपत्रिका उघडण्यासाठी प्रश्नपत्रिकेवर लावलेले सील उघडावे. **स्टीकर सील नसलेली किंवा सील उघडलेली प्रश्नपत्रिका स्वीकारू नये.**
   (ii) पहिल्या पृष्ठावर नमूद केल्याप्रमाणे प्रश्नपत्रिकेची एकूण पृष्ठे तसेच प्रश्नपत्रिकेतील एकूण प्रश्नांची संख्या पडताळून पहावी. **पृष्ठे कमी असलेली/कमी प्रश्न असलेली/ प्रश्नांचा चुकीचा क्रम असलेली किंवा इतर त्रुटी असलेली सदोष प्रश्नपत्रिका सुरुवातीच्या 5 मिनिटातच पर्यवेक्षकाला परत देऊन दुसरी प्रश्नपत्रिका मागवून घ्यावी.** त्यानंतर प्रश्नपत्रिका बदलून मिळणार नाही तसेच वेळही वाढवून मिळणार नाही याची कृपया नोंद घ्यावी.
   (iii) वरीलप्रमाणे सर्व पडताळून पाहिल्यानंतरच प्रश्नपत्रिकेवर ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक लिहावा.
4. प्रत्येक प्रश्नासाठी (A), (B), (C) आणि (D) अशी चार विकल्प उत्तरे दिली आहेत. त्यातील योग्य उत्तराचा रकाना खाली दर्शविल्याप्रमाणे ठळकपणे काळा/निळा करावा.
   उदा. : जर (B) हे योग्य उत्तर असेल तर.
   (A) ● (C) (D)
   खालील चुकीच्या पद्धती वापरू नये, कारण डिजिटाइज्ड (Digitized) मूल्यांकनात स्कॅनिंग मशीन त्यांना ओळखत नाही. त्या पद्धती वापरून नुकसान झाल्यास त्यास विद्यार्थीच जबाबदार असतील.

चुकीची पद्धती
(A) ✓ (C) (D) (A) ✗ (C) (D) (A) ● (C) (D) (A) (B) (C) (D)

5. या प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नांची उत्तरे **ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेतच दर्शवावीत**. इतर ठिकाणी लिहिलेली उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
6. आत दिलेल्या सूचना काळजीपूर्वक वाचाव्यात.
7. प्रश्नपत्रिकेच्या शेवटी जोडलेल्या कोऱ्या पानावरच कच्चे काम करावे.
8. जर आपण ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेवर नमूद केलेल्या ठिकाणाव्यतिरिक्त इतर कोठेही नाव, आसन क्रमांक, फोन नंबर किंवा ओळख पटेल अशी कोणतीही खूण केलेली आढळून आल्यास अथवा असभ्य भाषेचा वापर किंवा इतर गैरमार्गांचा अवलंब केल्यास विद्यार्थ्याला परीक्षेस अपात्र ठरविण्यात येईल.
9. परीक्षा संपल्यानंतर विद्यार्थ्याने मूळ ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिका पर्यवेक्षकांकडे परत करणे आवश्यक आहे. तथापि, प्रश्नपत्रिका व ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेची द्वितीय प्रत आपल्याबरोबर नेण्यास विद्यार्थ्यांना परवानगी आहे.
10. **फक्त निळ्या किंवा काळ्या बॉल पेनचाच वापर करावा.**
11. कॅलक्युलेटर किंवा लॉग टेबल वापरण्यास परवानगी नाही.
12. चुकीच्या उत्तरासाठी गुण कपात केली जाणार नाही.

Your Personal Exams Guide

OCT-70226–B

Your Personal Exam Guide

www.prepp.in

Prepp
Your Personal Exams Guide

OCT-70226–B

Education
Paper II
शिक्षाशास्त्र
प्रश्नपत्रिका II

Time Allowed : 120 Minutes] **[Maximum Marks : 200**

Note : This Paper contains **Hundred (100)** multiple choice questions. Each question carrying **Two (2)** marks. Attempt *All* questions.

सूचना : या प्रश्नपत्रिकेत **शंभर (100)** बहुविकल्प प्रश्न दिलेले आहेत. प्रत्येक प्रश्नाला **दोन (2)** गुण आहेत. सर्व प्रश्न सोडवा.

1. Teacher Education model means

(A) Teacher's Professional Development Methods

(B) School Administration

(C) Examination Method

(D) Students Assessment

2. NCTE was established in the year _____ as a consulting body.

(A) 1973

(B) 1995

(C) 1993

(D) 1975

3. Who was the first Chairman of National Council for Teacher Education ?

(A) M. A. Siddiqui

(B) J. S. Rajput

(C) Santosh Panda

(D) Pankaj Arora

1. शिक्षक शिक्षण प्रतिमान म्हणजे

(A) शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासाची पद्धत

(B) शालेय प्रशासन

(C) परीक्षा पद्धती

(D) विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन

2. एनसीटीईची स्थापना _____ मध्ये सल्लागार संस्था म्हणून झाली.

(A) 1973

(B) 1995

(C) 1993

(D) 1975

3. राष्ट्रीय शिक्षक शिक्षण परिषदेचे (NCTE) प्रथम अध्यक्ष कोण होते ?

(A) एम. ए. सिद्दीकी

(B) जे. एस. राजपूत

(C) संतोष पंडा

(D) पंकज अरोरा

www.prepp.in

4. "The grants should be given to co-operating schools for B.Ed. training", which Education Commission recommended this need for teacher education ?

(A) Radhakrishnan Commission

(B) Kothari Commission

(C) Sadler Commission

(D) Hunter Commission

5. The term NCFTE refers to

(A) National Council for Teacher Education

(B) National Committee Framework of Teacher Education

(C) National Curriculum Framework for Teacher Education

(D) National Council Framework for Teacher Education

6. According to Gagne's Nine events of instruction, which event is intended to activate learner's existing knowledge and prepare than for new learning ?

(A) Gain attention

(B) Provide learning guidance

(C) Stimulate recall of prior learning

(D) Assess performance

4. ''सहकारी शाळांना बी. एड्. प्रशिक्षणासाठी अनुदान देण्यात यावे'', शिक्षक प्रशिक्षणासाठीची ही गरज कोणत्या शिक्षण आयोगाने केलेली आहे ?

(A) राधाक्रिष्णन् आयोग

(B) कोठारी आयोग

(C) सॅडलर आयोग

(D) हंटर आयोग

5. 'एनसीएफटीई' संकल्पना म्हणजे

(A) नॅशनल कांउसील फॉर टीचर एज्युकेशन

(B) नॅशनल कमिटी फ्रेमवर्क ऑफ टीचर एज्युकेशन

(C) नॅशनल करीकुलम फ्रेमवर्क फॉर टीचर एज्युकेशन

(D) नॅशनल कांउसील फ्रेमवर्क फॉर टीचर एज्युकेशन

6. गॅग्नेच्या अनुदेशनाच्या नऊ घटनानुसार विद्यार्थ्यांचे पुर्वीचे ज्ञान सक्रिय करून त्यांना नवीन अध्ययनासाठी तयार करण्यास कोणती घटना महत्वाची आहे ?

(A) लक्ष वेधने

(B) अध्ययनासाठी मार्गदर्शन करणे

(C) पुर्वीच्या अध्ययनाचे स्मरण सक्रिय करणे

(D) कार्यक्षमतेचे मुल्यमापन

www.prepp.in

7. Which of the following best represents the basic characteristics of a systems approach to instructional design ?

(A) Focusing exclusively on classroom teaching

(B) Treating instructional components as independent entities

(C) Viewing instruction as an interrelated system of inputs, processes and outputs

(D) Giving priority only to the selection of teaching aids

8. Which is *not* a step of system approach ?

(A) System analysis

(B) System design and development

(C) System operation and evaluation

(D) System awareness

9. Which sequence correctly represents the 5Es instructional model associated with constructivist learning ?

(A) Engage → Explore → Explain → Elaborate → Evaluate

(B) Explore → Engage → Explain → Evaluate → Elaborate

(C) Engage → Explain → Explore → Elaborate → Evaluate

(D) Explain → Engage → Explore → Evaluate → Elaborate

7. खालीलपैकी कोणते विधान अनुदेशन अभिकल्पातील प्रणाली उपागमाचे सर्वात योग्य वैशिष्टे दर्शविते ?

(A) केवळ वर्गातील अध्यापनावर लक्ष केंद्रित करणे

(B) अनुदेशनातील घटकांना स्वतंत्र घटक मानणे

(C) अनुदेशानाला इनपुट, प्रक्रिया आणि आउटपुट यांच्या परस्पर संबंधित प्रणालीच्या रूपात पाहणे

(D) केवळ अध्यापन साधनाच्या निवडीला प्राध्यान्य देणे

8. खालीलपैकी कोणती प्रणाली उपागमाची पायरी **नाही** ?

(A) प्रणाली विश्लेषण

(B) प्रणाली अभिकल्प आणि विकसन

(C) प्रणाली प्रतिपालन आणि मुल्यमापन

(D) प्रणाली जाणीव

9. रचनावादी अध्ययनाशी संबंधित 5Es अनुदेशन प्रतिमानाचा योग्य क्रम कोणता ?

(A) सक्रिय → शोध → स्पष्टीकरण→ विस्तार → मुल्यमापन

(B) शोध → सक्रिय → स्पष्टीकरण → मुल्यमापन → विस्तार

(C) सक्रिय → स्पष्टीकरण → शोध → विस्तार → मुल्यमापन

(D) स्पष्टीकरण → सक्रिय → शोध → मुल्यमापन → विस्तार

www.prepp.in

10. Which of the following is the most appropriate basis for selecting a general instructional model ?
(A) The teacher's preferred teaching style
(B) The availability of instructional technology
(C) The dominant type of learning goal
(D) The number of students in classroom

11. Which Commission first brought the issue of children with special needs into educational planning in India ?
(A) Radhakrishnan Commission
(B) Yashpal Commission
(C) Mudaliar Commission
(D) Kothari Commission

12. Which of the following best reflects the shift in inclusive education research towards improving educational experiences for all learners ?
(A) Increasing segregation of students
(B) Excluding students with diverse needs
(C) Enhancing student participation and learning outcomes
(D) Increasing the use of student labels

13. Which of the following is a social barrier to inclusive education ?
(A) Social acceptance
(B) Negative attitudes and social discrimination
(C) Supportive peer relationships
(D) Equal learning opportunities

10. सामान्य अनुदेशन प्रतिमानाची निवड करण्यासाठी खालीलपैकी कोणता आधार सर्वाधिक योग्य आहे ?
(A) शिक्षकाची पसंतीची अध्यापन शैली
(B) उपलब्ध असलेले अनुदेशनात्मक तंत्रज्ञान
(C) अध्ययन उद्दिष्टैचा प्रबळ प्रकार
(D) वर्गखोलीतील विद्यार्थी संख्या

11. भारतातील शैक्षणिक नियोजनामध्ये विशेष गरजा असलेल्या मुलांचा प्रश्न प्रथम कोणत्या आयोगाने मांडला ?
(A) राधाकृष्णन आयोग
(B) यशपाल आयोग
(C) मुदलीयार आयोग
(D) कोठारी आयोग

12. सर्व विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक अनुभवांमध्ये सुधारण करण्याच्या दिशेने समावेशक शिक्षणातील संशोधनातील बदल खालीलपैकी कोणता पर्याय स्पष्टपणे दर्शवितो ?
(A) विद्यार्थ्यांचे विभक्तीकरण वाढविणे
(B) विविध गरजा असलेल्या विद्यार्थ्यांना वगळणे
(C) विद्यार्थ्यांचा सहभाग आणि अध्ययन निष्पत्ती वाढविणे
(D) विद्यार्थ्यांचे श्रेणीकरण करण्याचे प्रमाण वाढविणे

13. खालीलपैकी कोणता समावेशक शिक्षणातील सामाजिक अडथळा आहे ?
(A) सामाजिक स्वीकार
(B) नकारात्मक दृष्टीकोन आणि सामाजिक भेदभाव
(C) सहकार्य करणारे सहाध्यायी संबंध
(D) समान अध्ययनाची संधी

www.prepp.in

14. What is the primary purpose of assistive technology in inclusive education ?
(A) To facilitate learning and participation of students with disabilities
(B) To provide separate education for students with disabilities
(C) To replace the role of teachers
(D) To provide only specialized education

15. Nisha having the difficulty in picking up objectives, identify what type of impairment she has.
(A) Speech impairment
(B) Visual impairment
(C) Lower level of mental ability
(D) Loco-motor impairment

16. In the Gordon Allport's theory of personality following _____ concept is *not* mentioned.
(A) Functional Autonomy
(B) Idiographic Approach
(C) Unconsciousness
(D) The Proprium

17. Eshwari tries to solve a problem but is not able to do so. She again thinks about its solution but in vain. After some time, all of a sudden she gets the answer. This learning is known as
(A) Learning by operant conditioning
(B) Learning by classical conditioning
(C) Learning by trial and error
(D) Learning by insight

14. समावेशक शिक्षणामध्ये सहाय्यक तंत्रज्ञानाचा प्राथमिक उद्देश काय आहे ?
(A) दिव्यांग विद्यार्थ्याच्या अध्ययनास व सहभागास सुलभता निर्माण करणे
(B) दिव्यांग विद्यार्थ्यासाठी स्वतंत्र शिक्षणाची व्यवस्था करणे
(C) शिक्षकांची भूमिका बदलणे
(D) फक्त विशेष शिक्षण उपलब्ध करून देणे

15. निशाला वस्तू उचलण्यास अडचण येते: यावरून कोणात्या प्रकारची अक्षमता आहे ते ओळखा.
(A) बोलण्यात कमजोरी
(B) दृष्टीदोष
(C) कमी मानसिक क्षमता
(D) हालचाल करण्यात कमजोरी

16. गॉर्डन ऑलपोर्टच्या व्यक्तिमत्व उपपत्तीमध्ये खालीलपैकी _____ ही संकल्पना मांडण्यात आली **नाही**.
(A) कार्यात्मक स्वायत्तता
(B) व्यक्तिवैज्ञानिक दृष्टिकोन
(C) अबोध
(D) प्रोप्रियम

17. ईश्वरी एक समस्या सोडविण्याचा प्रयत्न करत आहे, पण तिला ते जमत नाही. ती पुन्हा उत्तर शोधण्याचा प्रयत्न करते, पण व्यर्थ थोड्या वेळाने अचानक तिला त्याची उकल होते. या अध्ययनाला _____ असे म्हणतात.
(A) साधक अभिसंधान अध्ययन
(B) अभिजात अभिसंधान अध्ययन
(C) प्रयत्न प्रमाद अध्ययन
(D) मर्मदृष्टिने अध्ययन

www.prepp.in

18. Unconditioned positive regard for the client is one of the important characteristics of good counsellor. This is the expectation of

(A) Jung

(B) Freud

(C) Rogers

(D) Albert Ellis

19. According to various psychologist, _____ is *not* explain the definition of intelligence.

(A) The ability to adopt to one's surroundings

(B) The ability to learn school subjects

(C) The ability to learn from experiences

(D) The ability to understand and control own thinking process

20. As per Rational Emotive Behaviour Therapy (REBT) stated by Albert Ellis, _____ is *not* a step of system to show how your mind creates feelings.

(A) Activating event

(B) Imagination

(C) Belief

(D) Consequence

18. चांगल्या समूपदेशकाला समुपदेशनार्थीबाबत बिनशर्त आदर वाटला पाहिजे. ही _____ ची अपेक्षा आहे.

(A) जुंग

(B) फ्रॉईड

(C) रॉजर्स

(D) अल्बर्ट एलिस

19. विविध मानसशास्त्रज्ञांच्या मते, _____ ही बुद्धिमत्तेची व्याख्या स्पष्ट करत **नाही**.

(A) वातावरणाशी जुळवून घेण्याची क्षमता

(B) शालेय विषय अध्ययनाची क्षमता

(C) अनुभवातून अध्ययनाची क्षमता

(D) स्वविचार प्रक्रियेचे आकलन व नियंत्रण करण्याची क्षमता

20. अल्बर्ट एलिस यांनी मांडलेल्या रॅशनल इमोटिव्ह बिहेविअर थेरपी नूसार तुमच्या मनातील भावना कश्या निर्माण होतात याची _____ ही पायरी **नाही**.

(A) सक्रिय करणारी घटना

(B) कल्पना

(C) विश्वास

(D) परिणाम

www.prepp.in

21. Which of the following statements most accurately explains the fundamental objective of six sigma in an educational institution ?
(A) To reduce process variation and defects through systematic data-driven improvement
(B) To increase the number of students admitted irrespective of academic outcomes
(C) To replace human decision-making with automated systems
(D) To maximize institutional expenditure on quality related activities

22. The main purpose of poka-yoke is to
(A) Prevent errors before they result in defects
(B) Increase inventory
(C) Increase paperwork
(D) Measure employee motivation

23. Which is the correct sequence of Lewin's three step model of change ?
(A) Planning → Staffing → Controlling
(B) Input → Output → Feedback
(C) Inspection → Control → Assurance
(D) Unfreezing → Moving → Refreezing

24. Walter Shewhart is particularly known for his contribution to _____ field.
(A) Statistical process control and control chart
(B) Bureaucratic administration
(C) Transformational leadership
(D) Human relation theory

21. शैक्षणिक संस्थेतील six sigma चे मूलभूत उद्दिष्ठ खालीलपैकी कोणते विधान सर्वाधिक अचूकपणे स्पष्ट करते ?
(A) पद्धतशीर व माहिती आधारित सुधारणांद्वारे प्रक्रियेतील विचलन व दोष कमी करणे
(B) शैक्षणिक परिणामांचा विचार न करता प्रवेशित विद्यार्थींची संख्या वाढविणे
(C) मानवी निर्णयप्रक्रियेच्या जागी स्वयंचालित प्रणालीच्या वापर करणे
(D) गुणवत्तेशी संबंधित उपक्रमांवरील संस्थेचा खर्च जास्तीत जास्त वाढविणे

22. त्रुटी प्रतिबंध पद्धती (poka-yoke) चा प्रमुख उद्देश
(A) चुका दोषांमधे रूपांतरीत होण्यापूर्वी त्यांना प्रतिबंध करणे
(B) साठा वाढविणे
(C) कागदोपत्री काम वाढविणे
(D) कर्मचाऱ्यांची प्रेरणा मोजणे

23. लेविन यांच्या बदलाच्या त्रि-चरणीय प्रारूपाचा योग्य क्रम कोणता आहे ?
(A) नियोजन → कर्मचारीव्यवस्था → नियंत्रण
(B) आदान → प्रदान → अभिप्राय
(C) तपासणी → नियंत्रण → हमी
(D) विद्यमान स्थिती शिथिल करणे → संक्रमण → नवीन स्थिती स्थिर करणे

24. वॉल्टर शेवार्ट यांचे प्रमुख योगदान _____ क्षेत्राशी संबंधित आहे.
(A) सांख्यिकीय प्रक्रिया नियंत्रण आणि नियंत्रण आलेख
(B) नोकरशाही प्रशासन
(C) परिवर्तनात्मक नेतृत्व
(D) मानवी संबंध सिद्धांत

www.prepp.in

25. Quality in education primarily refers to
(A) Increase the number of buildings in an institution
(B) Increase the amount of money
(C) The extent to which educational processes and outcomes meet desired standards and objectives
(D) Increase the number of students

26. Hon'ble Supreme Court appointed a high-powered commission under the chairmanship of _____ to examine the entire gamut of issues which a bearing on improving the quality of teacher education as well as improving the regulatory functions of the NCTE.
(A) Justice J. S. Verma
(B) Acharya Rammurthy
(C) Dr. A. P. J. Abdul Kalam
(D) Prof. D. S. Kothari

27. National Policy on Education, 1986 laid stress on the need for a _____ of the education system to improve its quality at all levels including Teacher Education.
(A) Continuous development
(B) Slow and steady growth
(C) Radical reconstruction
(D) Overhauling

25. शिक्षणातील गुणवत्ता म्हणजे प्रामुख्याने
(A) संस्थेतील इमारतींची संख्या वाढविणे
(B) पैशाची रक्कम वाढविणे
(C) शैक्षणिक प्रक्रिया आणि निष्पत्ती यांची अपेक्षित मानके व उद्दिष्ठ्ये पूर्ण करणे
(D) विद्यार्थी संख्या वाढविणे

26. शिक्षक शिक्षणाचा दर्जा सुधारणे तसेच एन. सी. टी. ई. च्या नियामक कार्यामध्ये सुधारणा करणे याशी संबंधित सर्व मुद्यांची तपासणी करण्यासाठी मा. सर्वोच्च न्यायालयाने _____ यांच्या अध्यक्षतेखाली उच्चस्तरीय आयोग नियुक्त केला.
(A) न्यायमुर्ती जे. एस. वर्मा
(B) आचार्य राममूर्ती
(C) डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम
(D) प्रो. डी. एस. कोठारी

27. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, १९८६ ने शिक्षक शिक्षणासह सर्व स्तरांवरील शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी शिक्षण पद्धतीच्या _____ गरजेवर भर दिला.
(A) निरंतर विकासाच्या
(B) संथ आणि सातत्यपुर्ण वाढीच्या
(C) आमुलाग्र पुनर्रचनेच्या
(D) कायापालटाच्या

www.prepp.in

28. Which of the following curricular area is *not* included in the National Curriculum Framework for Teacher Education (2009) ?

(A) Foundations of education

(B) Curriculum and pedagogy

(C) School Internship

(D) Continuous professional development

29. Which of the following best describe 'Education Policy' according to Bates et.al ?

(A) The financial budgets allocated exclusively to higher education and research institution

(B) The global recommendations published by international organisations for curriculum standardisation

(C) The raft of laws and initiatives that determine the shape and functioning of educational systems at national and local levels

(D) The subjective guidelines created by individual school principals to manage classroom discipline

28. खालीलपैकी कोणत्या अभ्यासक्रम क्षेत्राचा राष्ट्रीय शिक्षक शिक्षण आराखडा (2009) मध्ये समावेश **नाही** ?

(A) शिक्षणाचे अधिष्ठान

(B) अभ्यासक्रम आणि अध्यापनशास्त्र

(C) शालेय आंतरवासिता

(D) निरंतर व्यावसायिक विकास

29. खालीलपैकी कोणता पर्याय बेट्स व इतरांच्या मते, 'शिक्षण धोरण' चे वर्णन करतो ?

(A) केवळ उच्च शिक्षण आणि संशोधन संस्थांसाठी विशेषत: मंजूर केलेले आर्थिक अंदाजपत्रक

(B) अभ्यासक्रम मानकी करणासाठी आंतरराष्ट्रीय संस्थांनी प्रकाशित केलेल्या जागतिक शिफारशी

(C) राष्ट्रीय आणि स्थानिक पातळीवर शैक्षणिक स्वरूप आणि कार्यप्रणाली निश्चित करणाऱ्या कायदे आणि उपक्रमांचा संग्रह

(D) वर्गातील शिस्तीचे व्यवस्थापन करण्यासाठी वैयाक्तिक शाळा प्रमुखांनी बनविलेले वैयाक्तिक मार्गदर्शक तत्त्वे

www.prepp.in

30. What role does 'policy impact assessment' play in initiating subsequent policy cycles ?

(A) It marks permanent end of state involvement in educational policy design

(B) It provides empirical feedback on policy outcomes, identifying gaps and emerging needs to inform future policy revisions

(C) It guarantees that initial policy objectives remain completely unalterable overtime

(D) It focuses exclusively on auditing financial receipts without assessing educational quality or social equity

31. What is the main purpose of pedagogical analysis ?

(A) Preparation of timetable

(B) Analyse content for effective teaching

(C) Preparation for examination

(D) Analyse content for effective learning

32. In the following model which model is related to understanding level ?

(A) Herbartian teaching model

(B) Morrison teaching model

(C) Bigge and Hunt teaching model

(D) Programmed instruction model

30. पुढील धोरण चक्रे सुरू करण्यात 'धोरण प्रभाव मूल्यमापन' कोणती भूमिका बजावते ?

(A) हे शैक्षणिक धोरण आराखड्यातील राज्याचा सहभाग कायमचा संपल्याचे चिन्हांकीत करते

(B) हे धोरणाच्या परिणांमावर अनुभवजन्य अभिप्राय प्रदान करते, तसेच भविष्यातील धोरण सुधारणांना माहिती देण्यसाठी त्रुटी आणि नव्याने निर्माण होणाऱ्या गरजा ओळखते

(C) हे सुरवातीची धोरणात्मक उद्दिष्ट्ये काळाच्या ओघात पूर्णपणे अपरिवर्तनीय राहतील याची हमी देते

(D) हे शैक्षणिक दर्जा किंवा सामाजिक समतेचे मूल्यमापन न करता केवळ आर्थिक पावत्यांच्या लेखापरिक्षणावर लक्ष केंद्रीत करते

31. अध्यापनशास्त्रीय विश्लेषणाचा प्रमुख हेतू काय आहे ?

(A) वेळापत्रक तयार करणे

(B) प्रभावी अध्यापनासाठी आशय विश्लेषण करणे

(C) परीक्षेसाठी तयारी करणे

(D) प्रभावी अध्ययनासाठी आशय विश्लेषण करणे

32. खालीलपैकी कोणते प्रतिमान आकलन पातळीशी संबंधित आहे ?

(A) हर्बर्टियन अध्यापन प्रतिमान

(B) मॉरिसन अध्यापन प्रतिमान

(C) बिगे व हंट अध्यापन प्रतिमान

(D) प्रोग्राम्ड अनुदेशन प्रतिमान

www.prepp.in

33. What is the best characteristic of self directed learner ?
(A) Dependence on teachers for learning decision
(B) Learning only for formal examination
(C) Avoiding responsibility for learning
(D) Identify learning needs set objectives and evaluate learning

34. _____ is the primarily emphasizes for assessment for learning.
(A) Certification of learning
(B) Giving rank of the learner
(C) Improving ongoing learning through feedback
(D) Awarding final grades

35. What is the relationship between learning objectives and learning outcomes ?
(A) Learning outcomes and learning objectives are unrelated
(B) Learning outcomes indicate the expected achievement from the stated objectives
(C) Learning objectives are broader than learning outcomes
(D) Learning outcomes shows the marks obtain by the learner

36. According to Kirkpatrick, positive reactions offer
(A) Guarantee of performance change
(B) No guarantee of learning
(C) Guarantee of improvement in behaviour
(D) No guarantee of feedback

33. स्वयंनिर्देशित अध्ययनार्थीचे प्रमुख वैशिष्ट्ये कोणते आहे ?
(A) अध्ययन निर्णयासाठी शिक्षकावर अवलंबून राहतात
(B) औपचारिक परीक्षांसाठी अध्ययन करतात
(C) अध्ययनाची जबाबदारी होत नाही
(D) अध्ययन गरजांचा शोध उद्दिष्टे निश्चितीकरण व अध्ययनाचे मूल्यमापन

34. _____ हे अध्ययनासाठी मूल्यनिर्धारण मूलभूत भर देते.
(A) अध्ययनाचे प्रमाणीकरण करणे
(B) अध्ययनार्थीना क्रम देणे
(C) प्रत्याभरणाआधारे अध्ययनात सुधारणा करणे
(D) अंतिम श्रेणी देणे

35. अध्ययन उद्दिष्टे आणि अध्ययन निष्पत्ती यात काय संबंध आहे ?
(A) अध्ययन निष्पत्ती आणि अध्ययन उद्दिष्टे यात कोणताही संबंध नाही
(B) निर्धारित उद्दिष्टानुसार अपेक्षित अध्ययन संपादनाचे निदर्शक अध्ययन निष्पत्ती आहे
(C) अध्ययन उद्दिष्टे हे अध्ययन निष्पत्तीपेक्षा मोठे आहे
(D) अध्ययन निष्पत्ती हे अध्ययनार्थीने किती गुण मिळविले हे दर्शविते

36. किर्कपॅट्रिक यांच्या मते, सकारात्मक प्रतिक्रिया _____ प्रस्तावित करतात.
(A) कामगीरित बदल घडविण्याची हमी
(B) अध्ययन घडविण्याची हमी नाही
(C) वर्तनात सुधारणा घडविण्याची हमी
(D) प्रत्याभरनाची हमी नाही

www.prepp.in

37. As per the concept of planned change, progress is controlled by

(A) The laws of evolution

(B) Man's control of nature

(C) The laws of learning

(D) The laws of motivation

38. Which of the following is the fifth step of Scriven's model of curriculum evaluation ?

(A) Results

(B) Suggestions and conclusion

(C) Determination of what to evaluate

(D) Reporting and recommendations

39. The open core curriculum is

(A) Teacher-pupil planned activities without a formal structure of preplanned problem

(B) Openly available learning resources

(C) Non-formal curriculum for drop-out school students

(D) Curriculum for open school

40. Which of the following is the element of the romantic curriculum ?

(A) Subject centred

(B) Discipline

(C) Child centred

(D) Obedience

37. बदलल्या नियोजन संकल्पनेनुसार, प्रगती _____ च्या कडून नियंत्रित केली जाते.

(A) उत्क्रांतीच्या नियमाने

(B) माणसाने निसर्गावरील नियंत्रण

(C) अध्ययनाच्या नियमाने

(D) प्रेरणांच्या नियमाने

38. खालीलपैकी कोणती स्क्रिव्हेन्सच्या अभ्यासक्रम मूल्यमापन प्रारूपाची पाचवी पायरी आहे ?

(A) निकाल

(B) सूचना आणि समारोप

(C) काय मूल्यमापन करायचे त्याची निश्चिती

(D) अहवाल आणि शिफारशी

39. मुक्त मुख्य अभ्यासक्रम म्हणजे

(A) पूर्वनियोजित समस्येची औपचारिक रचना नसलेले शिक्षक विद्यार्थ्यांनी नियोजित केलेल्या अध्ययनकृती

(B) मुक्तपणे उपलब्ध अध्ययन स्रोत

(C) शाळा बाह्य विद्यार्थ्यांसाठीचा अनौपचारिक अभ्यासक्रम

(D) मुक्त शाळांसाठीचा अभ्यासक्रम

40. खालीलपैकी कोणता घटक रोमॅन्टिक अभ्यासक्रमाचा आहे ?

(A) विषय केंद्रीत

(B) शिस्त

(C) विद्यार्थी केंद्रित

(D) आज्ञाधारक

www.prepp.in

41. Which of the following is *not* associated with Tylor's Scientific Management ?
(A) Scientific study of work
(B) Scientific selection and training
(C) Unity of command
(D) Co-operation between management and workers

42. According to the system approach to Management which sequence best represents the functioning of an Educational organization ?
(A) Input → Process → Output → Feedback
(B) Output → Input → Feedback → Process
(C) Process → Input → Output → Feedback
(D) Feedback → Output → Process → Input

43. A principal develops high trust and high support relationship with some teachers and gives term greater responsibilities, while maintaining only formal relationship with others which theory best explains this situation ?
(A) Trait Theory
(B) Leader Member Exchange Theory
(C) Managerial Grid Theory
(D) Fiedler's Contigency Theory

41. खालीलपैकी कोणता घटक टेलरच्या शास्त्रीय व्यवस्थापनाशी संबंधित **नाही** ?
(A) कार्याचा शास्त्रीय अभ्यास
(B) शास्त्रीय निवड व प्रशिक्षण
(C) आदेशाची एकता
(D) व्यवस्थापन व कामगार यांच्यातील सहकार्य

42. व्यवस्थापनाच्या प्रणाली दृष्टिकोनानुसार शैक्षणिक संस्थेच्या कार्याचे योग्य प्रतिनिधित्व करणारा क्रम कोणता ?
(A) आदान → प्रक्रिया → प्रदान → अभिप्राय
(B) प्रदान → आदान → अभिप्राय → प्रक्रिया
(C) प्रक्रिया → आदान → प्रदान → अभिप्राय
(D) अभिप्राय → प्रदान → प्रक्रिया → आदान

43. एका प्राचार्याचे काही शिक्षकांशी उच्च विश्वास व सहकार्याचे संबंध आहेत आणि त्यांना अधिक जबाबदारी दिली जाते. तर इतर शिक्षकांशी केवल औपचारिक संबंध ठेवले जातात या परिस्थितीचे स्पष्टिकरण खालीलपैकी कोणता सिद्धांत सर्वाधिक योग्यरित्या करतो ?
(A) गुणवैशिष्ट्य सिद्धांत
(B) लीडर मेंबर एक्स्चेंज सिद्धांत
(C) मॅनेजरियल ग्रीड सिद्धांत
(D) फेडलरस् कॉन्टीजन्सी सिद्धांत

www.prepp.in

44. Which of the following best represents value based leadership in an educational institution ?
(A) Achieving results regardless of ethical consideration
(B) Aligning decisions and actions with ethical and organizational values
(C) Maintaining strict control over teachers
(D) Avoiding participation in decision making

45. Which three situational factors are considered in Fiedler's contigency model ?
(A) Motivation, communication and participation
(B) Personality, culture and motivation
(C) Leader-member relation, task structure and position power
(D) Readiness competence and commitment

46. What does "Chitta – Vritti – Nirodhah" mean ?
(A) Control of the body
(B) Suppression of the fluctations of the mind
(C) Worship of God
(D) Control on breathing

47. What is the final stage of eight fold Asthang yoga ?
(A) Yama
(B) Pratyahar
(C) Dhyana
(D) Samadhi

44. शैक्षणिक संस्थेतील मूल्याधिष्ठित नेतृत्वाचे सर्वात योग्य प्रतिनिधित्व खालीलपैकी कोणते आहे ?
(A) नैतिक बाबींचा विचार न करता परिणाम साध्य करणे
(B) निर्णय व कृती यांना नैतिक आणि संघटनात्मक मूल्यांशी जोडणे
(C) शिक्षकांवर कठोर नियंत्रण ठेवणे
(D) निर्णय प्रक्रियेत सहभाग टाळणे

45. फेडलरच्या कॉन्टीजन्सी मॉडेलमध्ये कोणते तीन परिस्थितीजन्य घटक विचारात घेतले जातात ?
(A) प्रेरणा, संवाद आणि सहभाग
(B) व्यक्तिमत्व, संस्कृति आणि प्रेरणा
(C) नेता–सदस्य संबंध, कार्यरचना आणि पदसत्ता
(D) तयारी क्षमता आणि वचनबद्धता

46. ''चित्त वृत्ती निरोध:'' याचा अर्थ काय आहे ?
(A) शरीरावर नियंत्रण ठेवणे
(B) मनातील चंचल वृत्तींचे निरोधन करणे
(C) ईश्वराची उपासना करणे
(D) श्वसनावर नियंत्रण ठेवणे

47. अष्टांग योगमार्गातील अंतिम अवस्था कोणती आहे ?
(A) यम
(B) प्रत्याहार
(C) ध्यान
(D) समाधी

www.prepp.in

48. Why did patanjali develop his form of yoga ?

(A) To form an improving physical strength only

(B) To help people escape prakriti and realise the true identity of the atman

(C) To teach people how to perform religious ceremonies

(D) To encourage the people to collect material possessions

49. Where did Savitribai Phule receive formal education ?

(A) Gujarat vidyapeeth

(B) Dalita habitation school

(C) Farar school, Pune

(D) Normal school of Ms. Michell, Pune

50. What were the key priorities Paulo Freire promoted in the Sao Paulo Public education system ?

(A) Democratisation of admission, education for children and adults with quality

(B) Privatisation of education

(C) Education to focus specifically for children and higher academic competition

(D) Centralisation of admission and restricted access to education

48. पतंजलीनी त्यांच्या योगपद्धतीचा विकास का केला ?

(A) केवळ शारीरिक सामर्थ्य वाढाविण्यासाठी

(B) व्यक्तीला प्रक्रतीच्या बंधानातून मुक्त होऊन आत्माचे खरे स्वरूप जाणण्यास सहाय्य करण्यासाठी

(C) लोकाना धार्मिक विधी करण्याचे प्रशिक्षण देण्यासाठी

(D) लोकांना भौतिक संपत्तीचा संग्रह करण्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी

49. सावित्रीबाई फुलेंनी औपचारिक शिक्षण कोठे घेतले ?

(A) गुजराथ विद्यापीठ

(B) दलितांची वस्ती

(C) फरार स्कूल, पुणे

(D) मिस् मिशलयांची, नार्मल स्कूल, पुणे

50. साओ पाउलोच्या सार्वजनीक शिक्षण व्यवस्थेत पाउलो फ्रेर यांनी कोणत्या बाबीना प्रधान्य दिले ?

(A) प्रवेशाचे लोकशाहिकरण, बालक व प्रौढासाठी शिक्षण, शिक्षणाच्या संधीचे लोकशाहिकरण आणि शिक्षणाच्या गुणवत्तेत सुधारणा

(B) शिक्षणाचे खासगीकरण

(C) केवळ बालकासाठी शिक्षण आणि उच्च शैक्षणिक स्पर्धा

(D) प्रशासनाचे केंद्रिकरण आणि शिक्षणाच्या संधीवर निर्बंध

www.prepp.in

51. Which of the following Committee encouraged to open the more four integrated course on the lines of Regional Colleges of Education ?
(A) J. P. Dange Committee
(B) Kasturiranjan Committee
(C) Yashpal Committee
(D) Ramamurthy Committee

52. Which of the following National Body appoints the Director of NCERT ?
(A) University Grants Commission
(B) National Council for Teacher Education
(C) Ministry of Education of Central Government
(D) President of India

53. In India, the Regional Colleges of Education were established in
(A) 1963
(B) 1964
(C) 1965
(D) 1966

54. To make teachers accountable, they should be given
(A) Freedom in the selection of content and methods of teaching
(B) Training in teaching and examining
(C) Opportunities for professional growth
(D) Transfer to places where they want to serve

51. खालीलपैकी कोणत्या समितीने प्रादेशिक शिक्षण महाविद्यालयाच्या आधारे चार वर्षीय एकात्मिक शिक्षण महाविद्यालये सुरू करण्यास प्रोत्साहन दिले ?
(A) जे. पी. डांगे समिती
(B) कस्तुरीरंजन समिती
(C) यशपाल समिती
(D) राममूर्ती समिती

52. एन. सी. ई. आर. टी. च्या संचालकाची नेमणूक खालीलपैकी कोणती राष्ट्रीय संस्था करते ?
(A) विद्यापीठ अनुदान आयोग
(B) राष्ट्रीय शिक्षक-शिक्षण परिषद
(C) केंद्र सरकारचे शिक्षण मंत्रालय
(D) भारताचे राष्ट्रपती

53. भारतात प्रादेशिक शिक्षण महाविद्यालयाची स्थापना _____ मध्ये करण्यात आली.
(A) 1963
(B) 1964
(C) 1965
(D) 1966

54. शिक्षकांना जबाबदार बनविण्यासाठी त्यांना _____ दिले पाहीजे.
(A) आशय आणि अध्यापन पद्धती निवडण्याचे स्वांतत्र्य
(B) शिकविण्याचे व परीक्षा घेण्याचे प्रशिक्षण
(C) व्यावसायिक वाढीच्या संधी
(D) त्यांना हव्या असलेल्या जागी सेवा करण्याची मुभा

www.prepp.in

55. Which of the following is a part of career dimension of professional teachers ?
(A) Competency
(B) Personal problem
(C) Purely social
(D) Purely political

56. _____ is related to R. H. Dave's psychomotor domain.
(A) Receiving
(B) Valuing
(C) Imitation
(D) Creating

57. A reflective journal is primarily use for
(A) Assessing learner experiences and reflective thinking
(B) Assessing learners physical fitness
(C) Assessing learners attendance in classroom
(D) Assessing learners capacity to memorization of facts

58. For improving learner performance arrange the following assessment practices in an appropriate sequence.
i. Identify performance
ii. Identify areas of improvement
iii. Reassess performance
iv. Provide feedback
v. Provide guidance
(A) i, iv, ii, v, iii
(B) iv, i, ii, iii, v
(C) i, iv, iii, ii, v
(D) iv, i, iii, v, ii

55. खालीलपैकी कोणता व्यावसायिक शिक्षकांच्या कारकीर्दीच्या आयामाचा भाग आहे ?
(A) क्षमता
(B) वैयक्तीक समस्या
(C) पूर्णपणे सामाजिक
(D) पूर्णपणे राजकीय

56. _____ हे आर.एच. डेव्ह यांचा सायकोमोटर डोमनशी संबंधित आहे.
(A) स्वीकारणे
(B) मूल्य देणे
(C) अनुकरण
(D) निर्मिती करणे

57. विमर्षनात्मक नियतकालिकाचा मुख्यत: उपयोग
(A) अध्ययनार्थींचे अनुभव आणि विमर्षनात्मक विचारांचे मूल्यनिर्धारण
(B) अध्ययनार्थींचे शारीरिक तंदुरुस्तीचे मूल्यनिर्धारण
(C) अध्ययनार्थींच्या वर्गातील उपस्थितीचे मूल्यनिर्धारण
(D) अध्ययनार्थींची तथ्य स्मरणात ठेवण्याच्या क्षमतेचे मूल्यनिर्धारण

58. अध्ययनार्थींच्या प्रगतीत सुधारणा करण्यासाठी मूल्यनिर्धारणाच्या प्रक्रियेचा योग्य क्रम लावा.
i. कामगिरी ओळखणे
ii. सुधारणेची क्षेत्र ओळखणे
iii. प्रगतीचे पुनर्मूल्यनिर्धारण करणे
iv. प्रत्याभरण देणे
v. मार्गदर्शन करणे
(A) i, iv, ii, v, iii
(B) iv, i, ii, iii, v
(C) i, iv, iii, ii, v
(D) iv, i, iii, v, ii

www.prepp.in

59. Which is the appropriate sequence for rubric construction ?
   i. Determine assessment criteria
   ii. Identify learning task
   iii. Describe performance indicators
   iv. Develop scoring scheme
   v. Define level of performance
   (A) ii, i, v, iii, iv
   (B) i, ii, v, iii, iv
   (C) iii, iv, v, ii, i
   (D) iv, iii, v, i, ii

60. In teacher evaluation product criteria mainly focus on
   (A) Outcomes of teaching
   (B) Teaching style of the teacher
   (C) Relationship between teacher and students
   (D) Time table for teaching

61. The value of 'r' nearer to _____ indicates high degree of correlation between the two variables.
   (A) +1
   (B) –100
   (C) +1 or –1
   (D) +10 or –10

62. A measure of the strength or magnitude of a relationship between the independent and dependent variables is termed as
   (A) Significant 't' value
   (B) Z – score
   (C) 'effect size' indicator
   (D) Strength indicator

59. रुब्रिक्स निर्मितीसाठी अचूक क्रम कोणता आहे ?
   i. मूल्यनिर्धारण निकष निश्चिती
   ii. अध्ययन कृतींचा शोध
   iii. प्रगतीच्या निर्देशांकाचे वर्णन
   iv. गुणांकन पद्धती विकसन
   v. प्रगतीची पातळी निश्चिती
   (A) ii, i, v, iii, iv
   (B) i, ii, v, iii, iv
   (C) iii, iv, v, ii, i
   (D) iv, iii, v, i, ii

60. शिक्षक मूल्यमापनात उत्पादन निकष प्रामुख्याने _____ वर भर देतात.
   (A) अध्यापनाची निष्पत्ती
   (B) अध्यापकाची अध्यापन शैली
   (C) शिक्षक आणि विद्यार्थी संबंध
   (D) अध्यापनाचे वेळापत्रक

61. 'r'ची किंमत _____ च्या जवळपास असणे हे सूचित करते कि, दोन चलांमधील सहसंबंधाची मात्रा उच्च आहे.
   (A) +1
   (B) –100
   (C) +1 किंवा –1
   (D) +10 किंवा –10

62. स्वतंत्र आणि परतंत्र चलांमधील संबंधाचे सामर्थ्य (strength) किंवा परिमाण (magnitude) यांच्या मापनास _____ संबोधले जाते.
   (A) सार्थ 't' किंमत
   (B) Z – गुणांक
   (C) 'इफेक्ट साईज' निदर्शक
   (D) सामर्थ्य निदर्शक

www.prepp.in

63. Qualitative researchers mainly rely for data collection on
   i. Participating in the setting
   ii. Observing directly
   iii. Interviewing in depth
   iv. Analyzing documents
   (A) i, ii, iii and iv
   (B) i, ii and iii
   (C) ii, iii and iv
   (D) i, ii and iv

64. '_____' rely on the stories of participants to assist in understanding and interpreting the lives of others.
   (A) Grounded theory research designs
   (B) Narrative research designs
   (C) Case-study research designs
   (D) Mixed-Method research designs

65. Qualitative research uses an _____ strategy.
   (A) Deductive
   (B) Inductive
   (C) Supportive
   (D) Inclusive

66. Who is the leading economist associated with the concept of 'human capital' ?
   (A) Adam Smith
   (B) T. W. Schultz
   (C) Karl Marx
   (D) Alfred Marshall

63. गुणात्मक संशोधनाचे संशोधक माहिती संकलनासाठी मुख्यत्वे _____ वर विसंबून असतात.
   i. एखाद्या विशिष्ट परिस्थितीत सहभागी होणे
   ii. प्रत्यक्ष निरीक्षण करणे
   iii. सखोल मुलाखत घेणे
   iv. दस्तऐवजाचे विश्लेषण करणे
   (A) i, ii, iii आणि iv
   (B) i, ii आणि iii
   (C) ii, iii आणि iv
   (D) i, ii आणि iv

64. इतरांचे जीवन समजून आणि त्याचे अर्थनिर्वचन करण्यासाठी मदत म्हणून '_____' त्यामधील सहभागींच्या कथा (अनुभव) यावर विसंबून असतात.
   (A) ग्राउंडेड थिअरी संशोधन अभिकल्प
   (B) कथात्मक (Narrative) संशोधन अभिकल्प
   (C) व्यक्ति-अभ्यास संशोधन अभिकल्प
   (D) मिश्र-पद्धती संशोधन अभिकल्प

65. गुणात्मक संशोधन _____ कार्यनीती अवलंबते.
   (A) अवगामी
   (B) उद्‌गामी
   (C) सहाय्यभूत
   (D) सर्वसमावेशक

66. 'मानवी भांडवल' या संकल्पनेशी संबंधित प्रमुख अर्थशास्त्रज्ञ कोण आहेत ?
   (A) ॲडम स्मिथ
   (B) टी. डब्ल्यु. शुल्ट्झ
   (C) कार्ल मार्क्स
   (D) अल्फ्रेड मार्शल

www.prepp.in

67. Cost-benefit analysis in education means
(A) Comparing the number of students
(B) Comparing the benefits and number of students
(C) Comparing the cost and number of students
(D) Comparing costs and benefits

68. With the election of the conservatives in 1979 education policy was strongly influenced by the
(A) New Right
(B) Free market
(C) Globalization
(D) Neo-liberalism

69. Which core argument characterizes the liberal perspective on the relationship between politics and state-funded education ?
(A) Education serves as an equalizer of opportunity to promote meritocratic social mobility
(B) Education acts primarily as an apparatus to reproduce ruling-class ideology and capital
(C) Education must focus strictly on preserving traditional culture authority and institutional order
(D) Education functions as a competitive private market driven by rational utility-maximizing choices

67. शिक्षणातील नफा–तोटा विश्लेषण म्हणजे
(A) विद्यार्थी संख्येची तुलना करणे
(B) नफा आणि विद्यार्थी संख्येची तुलना करणे
(C) तोटा आणि विद्यार्थी संख्येची तुलना करणे
(D) नफा आणि तोटाची तुलना करणे

68. १९७९ मध्ये कंझर्व्हेटिव्ह पक्षाच्या निवडणूकीतील विजयानंतर शिक्षण धोरणावर _____ विचारसरणीचा तीव्र प्रभाव पडळा.
(A) नवीन हक्क
(B) मुक्त बाजारपेठ
(C) जागतिकीकरण
(D) नव–उदारमतवादी

69. राजकारण आणि राज्य–अनुदानित शिक्षण यांच्यातील संबंधाबाबत उदारमतवादी दृष्टीकोनाचे मुख्य सुत्र कोणते आहे ?
(A) शिक्षण हे गुणवत्ताधारित सामाजिक गतिशिलता वाढविण्यासाठी संधीचे समानीकरण करणारे साधन म्हणून काम करते
(B) शिक्षण प्रामुख्याने सत्ताधारी वर्गाची विचारसरणी आणि पुनर्रचना करण्याचे यंत्र म्हणून कार्य करते
(C) शिक्षणाने केवळ पारंपरिक संस्कृतिक अधिकार आणि संस्थात्मक व्यवस्था जपण्यावर भर दिला पाहिजे
(D) शिक्षण हे विवेकवादी उपयोगिता–जास्ती जास्त करणाऱ्या निवडींवर आधारित एक स्पर्धोत्मक खाजगी बाजरा प्रमाणे कार्य करते

www.prepp.in

70. What does Michael Spence's 'Signaling Theory' primarily suggest-regarding higher education ?

(A) Education directly increases a worker's physical productivity and technical capacity on the job

(B) Education attainment eliminates the need for monetary incentives in the labour market

(C) Education acts as a sorting and credentialing mechanism that signals innate ability and trainability to employers under asymmetric information

(D) The financial returns to education accrue strictly to society, with zero private return to the individual worker

71. Which of the following is *not* mentioned as a tool for identifying special students ?

(A) Group observation

(B) Mental test

(C) Achievement test

(D) Health test

72. School readiness for inclusion means

(A) Readiness only of children

(B) Admission of higher achievers

(C) Establishment of special schools

(D) Ability of the school to accommodate diverse learners

70. मायकल स्पेंस यांचा 'सिग्नलिंग सिद्धांत' उच्च शिक्षणाबाबत प्रामुख्याने काय सुचवतो ?

(A) शिक्षण प्रत्यक्षपणे कामाच्या ठिकाणी कामगाराची शारीरिक उत्पादकता आणि तांत्रिक क्षमता वाढवते

(B) शैक्षणिक पात्रता प्राप्त केल्याने श्रम बाजारपेठेत वेतनवाढीची गरज उरत नाही

(C) शिक्षणाची पदवी ही एक वर्गीकरण आणि प्रमाणपत्र यंत्रणा म्हणून काम करते, जी अपूर्ण माहितीच्या स्थितीत व्यक्तिची जन्मजात क्षमता आणि शिकण्याची क्षमता नियुक्तीकर्त्यापर्यंत पोहचवते

(D) शिक्षणाचे आर्थिक फायदे केवळ समाजालाच मिळतात, वैयक्तिक कामगाराला कोणताही वैयक्तिक फायदा मिळत नाही

71. खालीलपैकी कोणते विशेष विद्यार्थ्यांची ओळख पटविण्यासाठी वापरले जाणारे साधन **नाही** ?

(A) सामूहिक निरीक्षण

(B) मानसिक चाचणी

(C) संपादन चाचणी

(D) आरोग्य परीक्षण

72. समावेशनासाठी शाळेची तयारी म्हणजे काय ?

(A) केवळ बालकाची तयारी

(B) उच्चश्रेणी मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यानाच प्रवेश

(C) विशेष शाळांची स्थापना करणे

(D) विविध प्रकारच्या विद्यार्थ्यांचा समावेश करण्याची शाळेची क्षमता

www.prepp.in

73. Learners with physical disabilities an important educational provision is
(A) Reduced social interaction
(B) Accessible classroom and mobility support
(C) Exclusion from activities
(D) No adaptation

74. The most appropriate model of inclusion emphasizes
(A) Changing the learner to fit the school
(B) Excluding learners
(C) Separate curriculum for all
(D) Changing the school to accommodate learner diversity

75. The ICF model emphasis
(A) Isolation
(B) Segregation
(C) Person-environment interaction
(D) Deficit

76. Arrange the fundamental factors of 'developing curriculum and plan of instruction' in order to sequence.
i. The school seek to attain educational purposes.
ii. Determine whether the educational purposes are being attained.
iii. Educational experiences be effectively organised.
iv. Educational experiences are likely to attain these purposes.
(A) ii – iii – i – iv
(B) iii – iv – i – ii
(C) i – ii – iv – iii
(D) i – iv – iii – ii

73. शारीरिक दिव्यांग असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी महत्वाची शैक्षणिक सुविधा कोणती ?
(A) सामाजिक संवाद कमी होणे
(B) सुगम वर्गखोली आणि गतिशीलता सहाय्य
(C) उपक्रमातून वगळणे
(D) कोणतेही अनुकूलन नसणे

74. समावेशनाचे मॉडेल कशावर भर देते ?
(A) शाळेत बसण्यासाठी विद्यार्थ्यामध्ये बदल करणे
(B) विद्यार्थ्यांना वगळणे (शिक्षणातून)
(C) सर्वासाठी स्वतंत्र अभ्यासक्रम असणे
(D) विद्यार्थ्याच्या विविधतेचा स्वीकार करण्यासाठी शाळेच्या रचनेत बदल करणे

75. ICF मॉडेल मध्ये कशावर भर दिला आहे ?
(A) विलगीकरण
(B) पृथक्करण
(C) मानव–पर्यावरण आंतरक्रिया
(D) कमतरता

76. 'अभ्यासक्रम विकसनाचे आणि अनुदेशन नियोजनाचे' मूलभूत घटक क्रमाने व्यवस्थित लावा.
i. शाळेने परिपूर्ती करावयाचे शैक्षणिक हेतू.
ii. शैक्षणिक हेतूंची परिपूर्ती झाली किंवा नाही त्याची निश्चिती.
iii. शैक्षणिक अनुभूतींचे प्रभावी संघटन.
iv. शैक्षणिक अनुभवातून हे उद्देश साध्य होण्याची शक्यता.
(A) ii – iii – i – iv
(B) iii – iv – i – ii
(C) i – ii – iv – iii
(D) i – iv – iii – ii

www.prepp.in

77. What is learning experience ?
(A) Text book
(B) Delivery of speech
(C) Documentary film
(D) The interactions between the learner and educational environment to react

78. Which of the following are the characteristics of learning experiences ?
i. Helpful for getting employment
ii. To develop skill in thinking
iii. Helpful developing interest
iv. Helpful in developing social attitudes
v. To reform the school system
(A) i, ii and iii
(B) ii, iii and iv
(C) iii, iv and v
(D) iv, v and i

79. Which of the following are the complementary function of the macro curriculum ?
i. Ancient education
ii. Enrichment education
iii. Exploratory education
iv. Specialized education
v. General education
(A) i and ii
(B) i, ii and iii
(C) i, ii, iii and iv
(D) ii, iii, iv and v

77. अध्ययन अनुभव म्हणजे काय ?
(A) पाठ्यपुस्तक
(B) व्याख्यान देणे
(C) माहितीपट
(D) अध्ययनार्थी आणि शैक्षणिक पर्यावरणा मधील प्रतिसादात्मक आंतरक्रिया

78. खालीलपैकी कोणते अध्ययन अनुभवांचे गुणवैशिष्ट्ये आहेत ?
i. रोजगार मिळविण्यासाठी उपयुक्त
ii. विचार कौशल्य विकसित करणे
iii. अभिरुची विकसितकरण्यासाठी उपयुक्त
iv. सामाजिक दृष्टिकोन विकसितकरण्यासाठी उपयुक्त
v. शालेय व्यवस्थेत सुधारणा करणे
(A) i, ii आणि iii
(B) ii, iii आणि iv
(C) iii, iv आणि v
(D) iv, v आणि i

79. खालीलपैकी कोणते मॅक्रो अभ्यासक्रमाचे पूरक कार्ये आहेत ?
i. प्राचीन शिक्षण
ii. शिक्षण समृद्धी
iii. अन्वेषणात्मक शिक्षण
iv. विशेषीकृत शिक्षण
v. सामान्य शिक्षण
(A) i आणि ii
(B) i, ii आणि iii
(C) i, ii, iii आणि iv
(D) ii, iii, iv आणि v

www.prepp.in

80. According to Dewey, the process of instruction should be based upon
(A) The process of evaluation
(B) The relevant action
(C) The process of reflection
(D) The process of learning

81. Which of the following is *not* one of the three basic principles of Skinner's instructional design model ?
(A) Small incremental steps of content presentation
(B) Overt (active) learner responding
(C) Immediate reinforcement of correct responses
(D) Collaborative learning through peer interaction

82. In the ADDIE model of instructional design, which is correct sequence ?
(A) Analysis → Design → Development → Implementation → Evaluation
(B) Analysis → Development → Design → Evaluation → Implementation
(C) Assessment → Development → Design → Integration → Evaluation
(D) Assessment → Design → Development → Integration → Evaluation

83. Contemporary cognitive theories have influenced instructional design by emphasising all the following, except
(A) Knowledge structure
(B) Metacognitive strategies for problem solving
(C) Integration of new and existing knowledge
(D) Exclusive reliance on immediate reinforcement

80. ड्युईच्या मते, अनुदेशन _____ वर आधारित असले पाहिजे.
(A) मूल्यमापन प्रक्रिया
(B) संबंधीत कृती
(C) चिंतनाची प्रक्रिया
(D) अध्ययन प्रक्रिया

81. खालीलपैकी कोणता पर्याय स्किनरच्या अनुदेशन अभिकल्प प्रतिमानाच्या तीन मूलभुत तत्वापैकी **नाही** ?
(A) आशयाचे लहान क्रमिक टप्प्यामध्ये सादरीकरण
(B) अध्ययनार्थीचा प्रत्यक्ष (सक्रिय) प्रतिसाद
(C) योग्य प्रतिसादासाठी तत्काळ पुनर्बलन
(D) सहअध्ययनार्थीच्या परस्पर संवादाद्वारे सहकार्य अध्ययन

82. अनुदेशन अभिकल्पामधील ADDIE प्रतिमानामध्ये खालीलपैकी योग्य क्रम कोणता ?
(A) विश्लेषण → रचना → विकसन → अंमलबजावणी → मुल्यमापन
(B) विश्लेषण → विकसन → रचना → मुल्यमापन → अंमलबजावणी
(C) मुल्यनिर्धारण → विकसन → रचना → एकत्रीकरण → मुल्यमापन
(D) मुल्यनिर्धारण → रचना → विकसन→ एकत्रीकरण → मुल्यमापन

83. समकालीन संज्ञानात्मक सिद्धांतांशी अनुदेशन अभिकल्पावर प्रभाव टाकतांना खालीलपैकी कोणती बाब सोडुन भर दिला आहे ?
(A) ज्ञान संरचना
(B) समस्या निराकरणासाठी अधिसंज्ञानात्मक रणनीती
(C) नवीन आणि विध्यमान ज्ञानाचे एकत्रीकरण
(D) केवळ तत्काळ पुनर्बलनावर अवंलंबून राहणे

www.prepp.in

84. Which technology is specifically designed to store, process and transmit information ?
(A) Communication technology
(B) Educational technology
(C) Information technology
(D) Bio technology

85. Which of the following instructional situations is most consistent with constructivist instructional design ?
(A) Students memorise information presented by the teacher
(B) Students reproduce the teacher's explanation exactly
(C) Students construct meaning by exploring a problem and connecting it with prior knowledge
(D) Students learn only through programmed instruction

86. Critical thinking not aligns with research methodology due to
(A) Active evaluation
(B) Experience base
(C) Systematic design
(D) Reasoning base

87. Which characteristic is most essential for a scientifically developed intelligence test ?
(A) Subjective interpretation
(B) Standardised administration and scores
(C) Unlimited flexibility in administration
(D) Dependence on examiner intuition

84. माहिती साठवणे, प्रक्रियाकरणे आणि प्रसारित करण्यासाठी विशेषत: तयार केलेल्या तंत्रज्ञाना कोणते ?
(A) संप्रेषण तंत्रज्ञान
(B) शैक्षणिक तंत्रज्ञान
(C) माहिती तंत्रज्ञान
(D) जैव तंत्रज्ञान

85. खालीलपैकी कोणती अध्यापन परिस्थिती ज्ञान रचनावादी अनुदेशनात्मक अभिकल्पाशी सर्वाधिक सुसंगत आहे ?
(A) विद्यार्थी शिक्षकाने दिलेली माहिती पाठ करतात
(B) विद्यार्थी शिक्षाकांचे स्पष्टीकरण जसेच्या तसे पुनरुत्पादीत करतात
(C) विद्यार्थी समस्येचा शोध घेतात, आणि पूर्वज्ञानाशी संबंध जोडुन अर्थाची निर्मिती करतात
(D) विद्यार्थी केवळ क्रमान्वीत अनुदेशनाद्वारे शिकतात

86. चिकित्सक विचार हे _____मूळे संशोधन पद्धतीशी जूळत नाहीत.
(A) सक्रिय मूल्यमापन
(B) अनुभवांचा आधार
(C) पद्धतशीर रचना
(D) तर्काचा आधार

87. वैज्ञानिकदृष्ट्या विकसित केलेल्या बुद्धिमत्ता चाचणीसाठी कोणते वैशिष्ट्य सर्वाधिक आवश्यक आहे ?
(A) व्यक्तिनिष्ठ अर्थनिर्वचन
(B) प्रमाणित प्रशासन व गुणदान
(C) प्रशासन प्रक्रियेत अमर्यादित लवचिकता
(D) परीक्षकांच्या अंतज्ञानावर अवलंबून राहणे

www.prepp.in

88. The core concept of Tolman's theory of learning is

(A) Purposive behaviour

(B) Emotional maps

(C) Manifest learning

(D) Reward learning

89. The concept 'Inferiority Complex' in personality is coined by

(A) Adler

(B) Rogers

(C) Freud

(D) Dollard

90. According to Sternberg's theory, _____ is *not* the component of tacit knowledge.

(A) Managing imagination

(B) Managing others

(C) Managing self

(D) Managing tasks

91. What social development occurred as human population and communication became more complex ?

(A) Equality became universal

(B) A hierarchy of ranks developed

(C) Formal schooling disappeared

(D) Private property was abolished

88. टॉलमन यांच्या अध्ययन उपपत्तीची _____ ही मूलभूत संकल्पना आहे.

(A) उद्देशपूर्ण वर्तन

(B) भावनिक नकाशे

(C) प्रकट/सक्रिय अध्ययन

(D) पारितोषिक अध्ययन

89. व्यक्तिमत्वातील 'न्यूनगंड' ही संकल्पना _____ या मानसशास्त्रज्ञाने विकसित केलेली आहे.

(A) ॲडलर

(B) रॉजर्स

(C) फ्रॉईड

(D) डोलार्ड

90. स्टर्नबर्गच्या उपपत्तीनूसार, _____ हा घटक अव्यक्त ज्ञानाचा **नाही**.

(A) कल्पनांचे व्यवस्थापन

(B) इतरांचे व्यवस्थापन

(C) स्वयं व्यवस्थापन

(D) कार्याचे व्यवस्थापन

91. मानवी लोकसंख्या आणि दळणवळण अधिक गुंतागुंतीचे होते गेल्यामुळे कोणता सामाजिक विकास घडून आला ?

(A) समानता सार्वत्रिक झाली

(B) सामाजिक स्तरांची श्रेणी विकसित झाली

(C) औपचारिक शिक्षण नाहीसे झाले

(D) खासगी मालमत्तेचे उच्चाटन झाले

www.prepp.in

92. According to Tagore, what is the most important aspects of ideal education ?
(A) A rigid curriculum and fixed rules
(B) The formal method of teaching
(C) The environment surroundings the educational process
(D) Memorisation of text book

93. A school gives students opportunity to reflect on moral values, appreciate art and beauty and develop their character. Teacher is only role model and guide. Which philosophical approach does the school belong to ?
(A) Pragmatism
(B) Idealism
(C) Naturalism
(D) Realism

94. What should 'right education' primarily help students to do according to J. Krishnamurthi ?
(A) Memorise ideas, beliefs and opinion
(B) Develop only their intellectual ability
(C) Understand the nature and limitation of thought and go beyond it
(D) Focus exclusively on scientific and technological knowledge

92. टागोर यांच्या मते आदर्श शिक्षणाचा सर्वात महत्वाचा घटक कोणता आहे ?
(A) कठोर अभ्यासक्रम आणि निश्चित नियम
(B) अध्यापनाची औपचारिक पद्धत
(C) शैक्षणिक प्रक्रियेभोवतीचे वातावरणे
(D) पाठ्यपुस्तकांचे पाठांतर

93. एखादी शाळा विध्यार्थ्यांना नैतिक मुल्यांवर चिंतन करण्याची, कलाव सौंदर्याची प्रशंसा करण्याची आणि स्वत:च्या चारित्र्याचा विकास करण्याची संधी देते. शिक्षक केवळ माहिती देण्यापुरते मर्यादित न राहता विध्यार्थ्यांसाठी आदर्श व्यक्ती म्हणून कार्य करतात आणि त्याना योग्य मार्गदर्शन करतात. अशा शाळेचा शैक्षणिक दृष्टिकोन पुढीलपैकी कोणत्या तत्वज्ञानावर आधारित असण्याची सर्वाधिक शक्यता आहे ?
(A) प्रयोजनवाद
(B) आदर्शवाद
(C) निसर्गवाद
(D) वास्तववाद

94. जे. कृष्णमूर्तीच्या मते 'योग्य शिक्षणाने' विद्यार्थ्यांना प्रामुख्याने काम करण्यास सक्षम केले पाहिजे ?
(A) कल्पना, श्रद्धा आणि अभिप्राय पाठ करणे
(B) केवळ त्यांच्या बौद्धिक क्षमतांचा विकास करणे
(C) विचारांचे स्वरूप आणि त्याच्या मर्यादा समजून त्यापलिकडे जाणे
(D) वैज्ञानिक आणि तांत्रिक ज्ञानावरच लक्ष केंद्रित करणे

www.prepp.in

95. Students perceiving environmental challenges formulate solution, collects information, test possibilities and discuss. According to pragmatism which of the following principle is adopted ?
(A) Recalling the problems solution from curriculum content and learn
(B) Learning through experience and problem solving
(C) Experiencing the text content through teacher centric discussion
(D) Multisensory approach of reading and learning

96. A good research design is
i. Flexible
ii. Appropriate
iii. Efficient
iv. Economical
(A) i, ii, iii and iv
(B) ii, iii and iv
(C) i, ii and iii
(D) i, iii and iv

97. The purpose of _____ research is improving a product or a process through testing theoretical concepts in actual problem situations.
(A) Fundamental
(B) Applied
(C) Qualitative
(D) Mixed-Method

95. विद्यार्थी पर्यावरणातील आव्हाने ओळखून त्यावर उपाययोजना तयार करतात, माहिती गोळा करतात, विविध शक्यता तपासतात आणि त्यावर चर्चा करतात. व्यवहारवादानुसार खालीलपैकी कोणते तत्व स्विकारले जाते ?
(A) अभ्यासक्रमातील विषयामधून समस्यांचे उपाय आठवून, शिकणे
(B) अनुभव आणि समस्या निराकरणाच्या माध्यमातून शिकणे
(C) शिक्षक केंद्रीत चर्चेद्वारे विषयाचा अनुभव घेणे आणि शिकणे
(D) वाचन आणि अध्यापनासाठी बहुसंवेदी दृष्टीकोनाचा वापर करणे

96. एक चांगला संशोधन आराखडा _____ असतो.
i. लवचिक
ii. योग्य
iii. कार्यक्षम
iv. किफायतशीर
(A) i, ii, iii आणि iv
(B) ii, iii आणि iv
(C) i, ii आणि iii
(D) i, iii आणि iv

97. प्रत्यक्ष समस्यात्मक परिस्थितीमध्ये सैद्धांतिक संकल्पनांच्या तपासणीद्वारे एखादी निर्मिती (product) किंवा एखादी प्रक्रिया (process) यांमध्ये सुधारणा करणे हा _____ संशोधनाचा हेतू असतो.
(A) मूलभूत
(B) उपयोजित
(C) गुणात्मक
(D) मिश्र-पद्धती

www.prepp.in

98. Whatever effect is noticed on dependent variable as a result of extraneous variable(s) is technically termed as

(A) Type II error

(B) Experimental error

(C) Variable error

(D) Extraneous error

99. i. A 'statistics' is a numerical characteristic of a sample.

ii. A 'parameter' is a numerical characteristic of total population.

Out of the following, which alternative is applicable to above statements ?

(A) i and ii both are correct

(B) i and ii both are wrong

(C) i is correct and ii is wrong

(D) i is wrong and ii is correct

100. A researcher wants to conduct a research on adult females over the age of 70 who enrolled in a music learning class. Which of the following will be proper sampling technique for the same ?

(A) Incidental sampling

(B) Quota sampling

(C) Snowball sampling

(D) Purposive sampling

98. बाह्य चलामुळे/चलांमुळे परतंत्र (dependent) चलावर जो काही परिणाम दिसून येतो, त्याला तांत्रिकदृष्ट्या _____ असे संबोधले जाते.

(A) प्रकार II त्रुटी

(B) प्रायोगिक त्रुटी

(C) चल त्रुटी

(D) बाह्य त्रुटी

99. i. 'संख्याशास्त्र' म्हणजे न्यादर्शाचे संख्यात्मक वैशिष्ट्य होय.

ii. 'प्राचलन' (parameter) म्हणजे जनसंख्येचे संख्यात्मक वैशिष्ट्य होय.

वरील विधानांना खालीलपैकी कोणता पर्याय लागू होतो ?

(A) i आणि ii दोन्ही बरोबर आहेत

(B) i आणि ii दोन्ही चूक आहेत

(C) i बरोबर आहे आणि ii चूक आहे

(D) i चूक आहे आणि ii बरोबर आहे

100. एका संशोधकाला, 70 वर्षांपेक्षा जास्त वयाच्या व ज्यांनी संगीत शिकण्याच्या वर्गात प्रवेश घेतला आहे अशा प्रौढ स्त्रियांवर संशोधन करावयाचे आहे. यासाठी खालीलपैकी कोणते न्यादर्शन तंत्र योग्य ठरेल ?

(A) प्रासंगिक न्यादर्शन

(B) निर्दिष्टांश न्यादर्शन

(C) स्नोबॉल (Snowball) न्यादर्शन

(D) सप्रयोजन न्यादर्शन

www.prepp.in

ROUGH WORK

Your Personal Exam Guide